

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้จัดกลุ่มประสบการณ์ไว้ 4 กลุ่ม ภาษาไทยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ในหลักสูตรได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มนี้ไว้อย่างกว้าง ๆ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด เนื้อหาหรือมวดประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลของแต่ละระดับชั้นไว้ให้สอดคล้องกัน ในการกำหนดหลักสูตรครั้งนี้ กรมวิชาการ ได้ให้ศูนย์พัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนการสอนขึ้น เพื่อให้ความสะดวกแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร เพราะแผนการสอนเป็นส่วนขยายของหลักสูตรซึ่งจะกำหนดแนวทางการสอน และการจัดกิจกรรมเสนอแนะแก่ครู โดยยึดถือจุดประสงค์ของหลักสูตรภาษาไทย จุดประสงค์การเรียนรู้ และความคิดรวบยอดในหลักสูตรไว้เป็นหลัก

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินหาคุณภาพของแผนการสอนกลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และคู่มือการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการประเมินผลแบบปูยแซนส์ เทคนิค ซึ่งประกอบด้วยตารางวิเคราะห์ปูยแซนส์ และสูตรการคำนวณหาคุณภาพแบบปูยแซนส์ ในบทนี้จะกล่าวถึงความหมายของหลักสูตรและแผนการสอน องค์ประกอบของแผนการสอนและคู่มือการสอนภาษาไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลหลักสูตร ความหมายของหลักสูตรและแผนการสอน

คำว่า "หลักสูตร" ปัจจุบันได้มีผู้นำคำนี้มาใช้กันอย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปตามทัศนะของผู้นั้นๆ แต่ละท่าน บางท่านได้เปรียบเทียบเพื่อให้อุทานได้ เกิดภาพพจน์ และเข้าใจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ว่า "หากจะเปรียบเทียบความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติเป็นอุดมคติ อุดมการณ์ความไม่ผันของบุคคลแล้ว หลักสูตรก็เปรียบได้กับโครงการของการปฏิบัติเพื่อให้อุดมคตินั้นบรรลุผลสำเร็จ¹

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2520) หน้า 2.

ความหมายของหลักสูตรตามที่กรมวิชาการให้ไว้คือ "ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียน หลักสูตร
ประถมศึกษา คือข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา"¹

ทิตินา แชมมณี ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า "หลักสูตรหมายถึงโปรแกรมการศึกษาใด ๆ ก็
ตามที่ได้ออกข้อกำหนดโครงการเรียนซึ่งประกอบไปด้วยรายวิชาต่าง ๆ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ
จัดประสบการณ์การเรียนแต่ละรายวิชาในควย"²

หลักสูตรตามความหมายของ ชำรง บัวศรี³ หมายถึงประสบการณ์ทุก ๆ อย่าง ที่โรง
เรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง ในบทความเรื่อง "ข้อคิดเรื่องหลักสูตร"
ได้ให้ความหมายไว้ว่า "หลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน เนื้อ
หาวิชา ทักษะคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ประสบการณ์
ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น"

ตามนัยที่กล่าวมาคำว่า "หลักสูตร" มิได้หมายถึงเอกสารที่เป็นรูปเล่มซึ่งกระทรวง
ศึกษาธิการจัดพิมพ์ขึ้นเท่านั้น นักการศึกษาได้กล่าวเน้นถึงมวลประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้
เรียน ซึ่งแน่นอนย่อมมีขอบเขตกว้างขวางกว่าความหมายของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มตามที่มีส่วนมากเขา
ใจกัน

¹กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 (พระนคร : เชนทรัลเอ็กซ์เพรสตีพิมพ์, 2521), หน้า 1.

²ทิตินา แชมมณี, "การประเมินผลหลักสูตร," วิทยาสาร. (8 กันยายน 2519)
: 14 - 18.

³ชำรง บัวศรี, "ทฤษฎีหลักสูตร," อ้างจาก สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2520), หน้า 3.

⁴เอกวิทย์ ณ ถลาง, "ข้อคิดเรื่องหลักสูตร," อ้างจาก สุมิตร คุณานุกร,
หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2520), หน้า 3.

จากข้อมูลที่เหมาะสมมาเพื่อสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงข้อกำหนด และแนวทางในการกำหนดโครงการศึกษาหรือประมวลความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียน โดยมีความมุ่งหมายใหญ่เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

การนำหลักสูตรไปใช้มักจะเป็นปัญหาแก่ครูเสมอ ครูส่วนมากไม่เคยเปิดหลักสูตรก่อนวางแผนการสอน มักจะยึดตำรา แบบเรียน เป็นหลัก ดังนั้นผลการเรียนการสอนที่ตามมาจึงอยู่ในระดับ ซึ่งครูได้รับการแก้ไขอย่างช้าๆ ดังที่ปรากฏจากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 ว่า "... ครูและศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสที่จะทำความเข้าใจหลักสูตรก่อนที่จะทำการสอนหรือมีเทศ จึงไม่สามารถเข้าใจความต้องการของหลักสูตรได้ดีพอ ครูไม่สอนตามหลักสูตรหรือประมวลการสอนอย่างใด แต่ยึดแบบเรียนเป็นสำคัญ" ด้วยเหตุนี้กรมวิชาการจึงคิดที่จะช่วยให้ครูได้มีความสะดวกในการใช้หลักสูตรหรือนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน จึงได้สร้างแผนการสอนขึ้นมาเป็นเอกสารประกอบหลักสูตร

แผนการสอนตามความหมายของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ² หมายถึงหนังสือที่มีจุดประสงค์เพื่อให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่ครู โดยจัดทำเป็นกลุ่มประสบการณ์ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ในแผนการสอนจะมีข้อเสนอแนะว่า จะสอนเรื่องอะไร นานเท่าใดเพื่อจุดประสงค์อะไร ปฏิบัติกิจกรรมอะไร และวัดผลอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ³ แผนการสอนเป็นเครื่องขยายหลักสูตร เป็นเครื่องมือช่วยผู้สอนดำเนินงานการเรียนการสอนให้

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, " รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503, การวิจัยทางการศึกษา 4:2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2517) หน้า ๑.

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : เขมรินทร์ เอ็ดจิวคัล พับลิชเชอริ่ง, 2522), หน้า 4.

³ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, 2520).

เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา และการประเมินผล โดยเสนอแนะกิจกรรมการเรียน และสื่อการเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาไว้ใหม่สอนเลือกได้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม

Sprinthall¹ ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนควยการเปรียบเทียบว่า แผนการสอนเปรียบเทียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางชนิดหนึ่งที่บอกถึงจุดยุทธศาสตร์และเส้นทางต่าง ๆ

Carter V. Good² ได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอนคือโครงการย่อที่ประกอบไปด้วยข้อสำคัญของบทเรียนที่จะสอน รวมถึงวัตถุประสงค์ จุดสำคัญที่ควรเน้น คำถามที่จะใช้ถาม สื่อการเรียนและกำหนดงานที่จะให้ทำ

อาคม จันทสุนทร³ ได้ให้คำอธิบายความหมายของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอนเป็นเอกสารที่ไ้รายละเอียดในการสอนตามหลักสูตร แกครู มีลักษณะคล้ายประมวลการสอน โครงการสอน และบันทึกการสอนรวมกัน คือครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้ เพราะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน การวัดผลของแต่ละเรื่อง ที่สอน และบอกจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอนควย

กล่าวโดยสรุปตามนี้จึงกล่าว แผนการสอนหมายถึงเอกสารที่ขยายรายละเอียดจากหลักสูตร ไปสู่แนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา และการประเมินผล

¹ Richard C. Sprinthall and Norman A. Sprinthall, Education Psychology : A Developmental Approach. (Adison Wisley Publication Co., 1974), p.267.

² Carter V. Good, Dictionary of Education (New York : Hill Book Co., 1973), pp. 336.

³ อาคม จันทสุนทร, "เอกสารหลักสูตร," หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : สारมาวธนา, 2520), หน้า 235-237.

อย่างไรก็ตาม แผนการสอนไม่ใช่สิ่งกำหนดตายตัวว่า ผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามนั้นทุกประการ เพราะย่อมไม่มีแผนการสอนใด ๆ สร้างขึ้นมาให้เหมาะสมกับทุกท้องถิ่นได้ ดังนั้นกรมวิชาการ จึงได้ชี้แจงไว้ในคู่มือการอบรมครูพอสรุปไว้ว่า¹ แผนการสอนเป็นเพียงการเสนอแนะแนวทางไว้ให้ผู้สอนสามารถนำไปปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

แผนการสอนเป็นเอกสารที่สำคัญสำหรับครูที่จะใช้เป็นแนวทางในการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามหลักสูตร เพราะแผนการสอนจะบอกสิ่งที่ต้องการ ระยะเวลาการสอน การประเมินผล และกำหนดเวลาในการสอนไว้ครบถ้วน ในการจัดทำแผนการสอนนี้ จะต้องนำเอกสารหลักสูตรมาขยายให้มีรายละเอียดมากขึ้น และแบ่งเป็นตอน ๆ หรือเป็นเรื่อง ๆ เพื่อทำเป็นแผนการสอนแต่ละเรื่อง ๆ ไป

กรมวิชาการ ได้จัดทำแผนการสอนโดยเชิญผู้ชำนาญในด้านการสอน และมีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา เช่น ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ เป็นผู้จัดทำแผนการสอนแกนกลางขึ้น เพื่อเป็นแบบอย่างในการที่เขตการศึกษา หรือท้องถิ่นจะนำไปปรับ เพิ่ม หรือดัดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยใ้บุคคลากรในท้องถิ่นนั้น ๆ ช่วยกันจัดทำแผนการสอนระดับท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นแผนการสอนที่ครูในท้องถิ่นนั้น ๆ ใช้ได้จริง²

อาคม จันทสุนทร³ ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนไว้ว่า ลักษณะของแผนการสอนมักจะมีรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. เลขที่ของแผนการสอน เป็นลำดับที่ของแผนการสอนในวิชานั้น ๆ
2. ชื่อแผนการสอน เป็นชื่อหัวข้อเรื่องที่จะสอน

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการอบรมครู เรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2521), หน้า 38.

² อาคม จันทสุนทร, "เอกสารหลักสูตร," หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : สยามวาลยา, 2520), หน้า 237.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

3. ระยะเวลาที่ใช้สอน เป็นการกำหนดว่าใช้เวลาในการสอนกี่คาบ
(1 คาบเท่ากับ 20 นาที)
4. ความคิดรวบยอด เป็นหลักหรือจุดสำคัญของเรื่องที่สอน
5. จุดประสงค์ ส่วนใหญ่เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนเรื่องนั้น ๆ
6. เนื้อหาเป็นรายละเอียดของเนื้อเรื่องที่จะสอน
7. กิจกรรมการเรียน เป็นการบอกแนวทางการกระทำของนักเรียนว่า นักเรียนจะทำอะไรบางอย่างในการเรียนเรื่องนั้น ๆ
๘. สื่อการเรียน เป็นรายการที่ระบุถึงอุปกรณ์ วัสดุที่ใช้ในการสอน รวมทั้งวิธีการสอนของครูด้วย
9. การประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ลักษณะและองค์ประกอบของแผนการสอนและคู่มือการสอนภาษาไทย

คงได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้จัดกลุ่มประสบการณ์ไว้ 4 กลุ่ม ภาษาไทย เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ และในปีการศึกษา 2519 กรมวิชาการได้จัดทำแผนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ขึ้น เพื่อทดลองใช้ในโรงเรียนทดลองหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต่อมาได้ทำการปรับปรุงและนำไปทดลองครั้งที่ 2 ในปี 2520 เพื่อประกาศใช้ในปีถัดไป แผนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ นี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ¹

- ตอนแรกเป็นแผนสำหรับเตรียมความพร้อม มี 18 แผน ระยะเวลาสอนโดยประมาณ 150 คาบ เป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาและประสบการณ์อื่น ๆ
- ตอนที่สอง เป็นแผนที่ควบคู่กับหนังสือเรียน มี 40 แผน ระยะเวลาการสอนโดยประมาณ 900 คาบ แผนการสอนช่วงนี้ใช้ควบคู่ไปกับคู่มือการใช้หนังสือเรียน ทั้ง 40 แผนนี้กำหนดให้สอนทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน หนังสือเรียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแผนการสอนเท่านั้น

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (เซนต์ราล์เอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร 2522), หน้า 67.

แผนการสอนภาษาไทยทุกแผน ได้เสนอแนะกิจกรรมและสื่อการเรียนสำหรับทักษะต่าง ๆ
เรียงจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

แผนการสอนภาษาไทย ประกอบด้วยคำชี้แจงในการใช้แผนการสอน ตารางที่ 1 การ
เตรียมความพร้อม ตาราง 2 แผนหนังสือเรียน ตาราง 3 บัญชีรายการใช้สระพยัญชนะ วรรณ
ยุกต์ ตัวสะกด คำใหม่ และจุดมุ่งหมายในการสอนแต่ละบท (หนังสือเรียน) การใช้แผนเตรียมความพร้อม
พร้อม 18 แผน และแผนการสอนภาษาไทย (แผนหนังสือเรียน) รวม 40 แผน

คู่มือการสอนภาษาไทย เป็นเอกสารสำหรับการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึง
6 มีลักษณะรวมระหว่างแผนการสอนกับคู่มือครู (ของชั้น ป. 1) เพื่อให้ครูสอนสะดวกในการ
พิจารณาแบ่งเนื้อหากิจกรรมที่จะนำไปสอนตามคาบที่กำหนด² กล่าวคือ กรมวิชาการ ได้สร้างคู่มือ
การสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 ขึ้นแทนแผนการสอนและคู่มือหนังสือเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
ดังนั้น คู่มือการสอนดังกล่าวจึงมีลักษณะรวมของแผนการสอนกับคู่มือครูของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังได้
กล่าวมาแล้ว

ในการยกร่างและทดลองแผนการสอน และสื่อการเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กรม
วิชาการได้จัดทำเป็นเอกสาร 2 ฉบับ คือแผนการสอนภาษาไทยฉบับหนึ่ง กับคู่มือหนังสือเรียนภาษา
ไทยอีกฉบับหนึ่ง เมื่อได้ปรับปรุงแล้ว จึงรวมเป็นเล่มเดียวกัน คือคู่มือการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
รูปแบบของคู่มือการสอนภาษาไทย

คู่มือการสอนภาษาไทย เป็นเครื่องช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้ตรงตามหลักสูตร ทั้งในส่วน
ที่เป็นจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด และเนื้อหา ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งที่ เป็นข้อกำหนด ได้แก่ความคิด

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2521
(เบ็ดเตล็ดเอกสารเพื่อศึกษาค้นคว้าพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร, 2522), หน้า 67.

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เล่ม 1
(โรงพิมพ์คุรุสภา : กรุงเทพมหานคร, 29 มกราคม 2522), หน้า 1 - 2.

รวบยอด จุดประสงค์ และเนื้อหา สำหรับส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนั้น ได้แก่งิจกรรมการเรียน วิธีสอน และการประเมินผล คู่มือการสอนภาษาไทยของกรมวิชาการนั้น มีรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ความคิดรวบยอดคือสาระสำคัญของความรู้ซึ่งนักเรียนต้องเข้าใจคนที่เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องโลก ก่อคนที่เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ความคิดรวบยอดที่ของการให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ในคู่มือการสอนก็นำมาจากหลักสูตร

จุดประสงค์ คือ ความต้องการหรือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้รับหรือทำได้ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นพฤติกรรมในการสอนแต่ละครั้งควรจุดประสงค์ว่าต้องการให้นักเรียนเป็นอย่างไร หรือทำอะไรได้ นักเรียนเองก็ควรจุดประสงค์ว่า เมื่อนักเรียนจบแต่ละบทแล้ว ตนเองจะเป็นอย่างไร หรือทำอะไรได้บ้าง นอกจากนี้ จุดประสงค์ยังเป็นแนวทางสำหรับการประเมินผลการเรียนอีกด้วย

004688

เนื้อหา เนื้อหาที่ปรากฏในคู่มือการสอนได้มาจากหลักสูตร โดยเรียงลำดับความยากง่ายให้เหมาะสมกับวัยและให้สัมพันธ์กับสภาพปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียน เป็นเครื่องมือช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์ (และที่เสนอแนะไว้ในคู่มือการสอนที่คาดว่าจะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนในโรงเรียนทั่วไปได้ แต่ถ้าโรงเรียนใดสามารถจัดหาเพิ่มเติม หรือจัดหาได้เหมาะสมกว่าที่เสนอแนะไว้ก็ยอมทำได้ตามความเหมาะสม)

กิจกรรมการเรียนและวิธีสอน เป็นแนวทางที่จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์และความคิดรวบยอดที่กำหนด

การประเมินผลในคู่มือการสอนเป็นวิธีการประเมินผลที่เสนอแนะให้ไว้ เพื่อช่วยให้ครูปรับปรุงกิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน ตลอดจนผู้สอนและผู้เรียน

ภาคผนวก เป็นรายละเอียดของสื่อการเรียนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนและเนื้อหา ทั้งนี้เป็นเพียงหัวข้อเสนอแนะไว้เท่านั้น อาจเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียน

หรือสภาพแวดล้อมใด

จะเห็นว่า ลักษณะและองค์ประกอบของแผนการสอนกับคู่มือการสอนคล้ายคลึงกันมาก เอกสารทั้ง 2 ชิ้นนี้ ครูสามารถนำไปปรับเพิ่มหรือลดเนื้อหาใดตามความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แผนการสอนและคู่มือการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521

วิเชียร เข็มเมือง² ได้ศึกษาปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับร่าง 2518) พบว่า แผนการสอนส่วนมากอธิบายกิจกรรมไว้มากเกินไป ครูไม่สามารถปฏิบัติตามได้ บางเนื้อหาที่กิจกรรมมากและสูงเกินไป จุดประสงค์การเรียนรู้มากและสูงเกินไปจนครูไม่สามารถสอนให้บรรลุผลได้ นอกจากนี้บางเนื้อหาไม่ได้เน้นกิจกรรมไว้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนไว้ว่า คณะกรรมการจัดทำแผนการสอนควรให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดทำและปรับปรุงแผนการสอนให้มากขึ้น และควรกำหนดอายุของแผนการสอนไว้ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ

สุทธิคุณ โนนันท์³ ได้วิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1¹ ระหว่างนักเรียนที่เรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 จำนวน 653 คน กับนักเรียนที่เรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา 2503 จำนวน

¹ ศัรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เล่ม 1 (โรงพิมพ์คุรุสภา : กรุงเทพมหานคร, 29 มกราคม 2522), หน้า 12.

² วิเชียร เข็มเมือง, "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับร่างครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2518)" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2521), หน้า 142.

³ สุทธิคุณ โนนันท์, "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518 กลุ่มทักษะภาษาไทย" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520), หน้า 9.

659 คน พบว่า นักเรียนที่เรียนจากหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 โดยทั่วไปมีผลสัมฤทธิ์ สูงกว่านักเรียนที่เรียนจากหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

โสวัจน์ โสภภาพ¹ ได้ศึกษาปัญหาในการใช้แผนการสอนวิชาภาษาไทยของชั้นประถมศึกษา 1 ในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเปรียบเทียบปัญหาของครูที่สอนในห้องถิ่นที่พูดภาษาเขมร กับครูที่สอนในห้องถิ่น ที่เด็กพูดภาษาไทย พบว่าครูทั้งสองประเภทมีปัญหาในการใช้แผนการสอนวิชาภาษาไทยและปัญหา เกี่ยวกับส่วนประกอบของแผนการสอนวิชาภาษาไทยในเรื่องที่ทำให้ภารกิจของครูเพิ่มขึ้นมาก จำนวน แผนที่ควบคุมกับหนังสือเรียนมีมากเกินไป เนื้อหาและจำนวนคำใหม่มีมากเกินไป และยังคงคัดแปลง ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วย กิจกรรมที่กำหนดไม่สามารถปฏิบัติได้หมด ทั้งทำให้เกิดเรื่องรบกวนห้อง ข้างเคียง กิจกรรมบางตอนของคัดแปลงจึงจะใช้ได้ และบางอย่างไม่ค่อยได้ใช้ เช่น ปริศนาคำทาย บทร้อยกรอง สื่อการเรียนรู้จัดทำได้ยาก ทั้งยังขาดแคลนงบประมาณและที่เก็บอย่างเหมาะสม ครูยัง ต้องการคำแนะนำช่วยเหลือด้วยสื่อการเรียน และครูไม่มีเวลาเพียงพอในการประเมินผลเด็ก

"...เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูทั้งสองประเภทต่อการใช้แผนการสอนวิชาภาษาไทย พบว่า แตกต่างกันเป็นส่วนน้อย เรื่องที่แตกต่างกันคือ ผลที่ได้จากการสอนตามหลักสูตรใหม่เมื่อ เทียบกับหลักสูตรเดิม ความไม่สอดคล้องของแผนการสอนต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความเป็น อุปสรรคของภาษาถิ่นต่อการสอน ความชัดเจนของข้อความในคำชี้แจง ความยากของแผนการ เตรียมความพร้อม การคัดแปลง เนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ความมากของกิจกรรมที่ กำหนด ปัญหาและระเบียบวินัยอันเนื่องมาจากกิจกรรม ความยากง่ายของการจัดทำสื่อการเรียน การคัดแปลงกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับท้องถิ่น กิจกรรมที่ปฏิบัติ เช่น นิทาน ปริศนาคำทาย เพลง บทร้อยกรอง และภาพ ความเหมาะสมของรายการที่ใส่สอนเด็ก ความยากของจุดมุ่ง หมายแต่ละบท"²

¹โสวัจน์ โสภภาพ, "ปัญหาในการใช้แผนการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษา 1 ในจังหวัดบุรีรัมย์," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 81

²เรื่องเดียวกัน.

เมื่อประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับแผนการสอน และการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะภาษาไทยแล้ว ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการวิจัยแบบสำรวจข้อคิดเห็นของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แผนการสอนและหลักสูตร และการวิจัยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงนับว่าเป็นงานริเริ่มที่ใช้หลักทฤษฎีเพื่อประเมินผลแผนการสอน โดยการนำเอาวิธีการประเมินผลหลักสูตรแบบปุยแซนส์ เทคนิคมาใช้

การประเมินผลหลักสูตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยทั่วไปแล้ว ครูผู้สอนส่วนมากจะประเมินหลักสูตรจากการดูคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ถ้านักเรียนทำคะแนนได้ดีก็คิดว่าหลักสูตรดี และในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กนักเรียนสอบตกก็คิดว่าหลักสูตรไม่ดี ความจริงแล้วการสอบเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการประเมินผลหลักสูตร เท่านั้น เกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตร ทิศนา แชนมดี¹ ได้กล่าวถึงความจำเป็นและแนวคิดไว้ว่า

" . . . การประเมินผลหลักสูตรเริ่มได้รับความสนใจในวงการศึกษามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph Tyler) ก็นับว่าเป็นผู้วางรากฐานมาให้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 ไทเลอร์ (Tyler) ได้เป็นผู้ริเริ่มให้คำนิยามของการศึกษาว่า " การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม " ดังนั้นการประเมินผลหลักสูตรจึงมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงเป็นจุดสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า จะมีการวัดผลโดยเอาจุดมุ่งหมายเป็นที่ตั้งและหาว่า ได้มีพฤติกรรมอะไรเปลี่ยนแปลงไป ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ตามแนวคิดนี้ ภาพพจน์ของการจัดหลักสูตรก็คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงหรือมีพฤติกรรม เป็นอย่างไร และพยายามวัดประสิทธิภาพการสอนที่สามารถจะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามต้องการ บทบาทของการประเมินผลหลักสูตร ตามความหมายดังกล่าวจึงอยู่ที่การช่วยให้เห็นจริงว่า ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่อย่างไร

ต่อมา สตีฟ สเติลบีม (Stufflebeam) และคณะได้ให้แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการประเมินผล

¹ ทิศนา แชนมดี , " การประเมินผลหลักสูตร , " หลักสูตรประถมศึกษา 252 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ . (กรุงเทพฯ: สารมวลชน , 2520) , หน้า 277 - 293 .

หลักสูตรว่า " การประเมินผลหลักสูตรคือกระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูลเพื่อที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่การตัดสินใจทาง เลือกลงที่ดีกว่าของเดิม " ต่อมาในปี ค.ศ. 1963 ครอนแบค (Cronback) ได้เขียนคำนิยามของการประเมินผลหลักสูตรไว้ในวารสาร Teachers' College Record ว่า " การประเมินผลหลักสูตรหมายถึงการรวบรวมข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในเรื่องของ โปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา "

จะเห็นว่าแนวคิดของสัทท์เฟลด์บีมและครอนแบค นี้ตรงกัน และในวงการศึกษาก็นับว่าเป็นแนวความคิดใหม่ ในการประเมินผลหลักสูตรการศึกษาต่างๆ

ผู้สร้างหลักสูตรมักจะเผชิญปัญหาเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรอยู่ 2 ระยะคือ

ก. ระยะที่ 1 คือเมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว ผู้สร้างหลักสูตรควรประเมินผลหลักสูตรว่าหลักสูตรที่สร้างเสร็จจริงไปนั้นดีไม่ดีเพียงไร และเป็นไปตามเจตนาจำนวนที่ใดบ้างไว้แต่เดิมหรือไม่

ข. ระยะที่ 2 คือหลังจากที่นำหลักสูตรที่ได้สร้างเสร็จแล้วไปทดลองใช้ระยะหนึ่ง ผู้สร้างหลักสูตรควรประเมินผลหลักสูตรว่าหลักสูตรที่ไปทดลองใช้ไปนั้นได้ผลเพียงใด เพื่อจะตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรนั้นต่อไปหรือไม่ หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร

จุดมุ่งหมายในการประเมินผลหลักสูตร

โดยทั่วไปแล้ว การประเมินผลหลักสูตรใดๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกันอยู่ 3 ประการสำคัญ คือ

1. เพื่อหากคุณค่าของหลักสูตรนี้ โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นมานี้สามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนี้ต้องการหรือไม่ เช่น หลักสูตรพยาบาลมีวัตถุประสงค์ที่จะฝึกผู้เรียนให้เป็นพยาบาลที่สามารถทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณลักษณะที่ดีของพยาบาล การประเมินผลหลักสูตรพยาบาล ก็จะดูว่าหลักสูตรนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่

2. เช่นตัดสินว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตรตลอดจนการบริหารงาน และการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. เพื่อวัดผลว่า ผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร¹

วิธีการประเมินผลหลักสูตรมีหลายวิธีหรือหลายแบบด้วยกัน เช่น แบบ Checklist แบบปุยแซนส์ เทคนิค ซึ่งเป็นแบบประเมินผลหลักสูตร เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้วแต่ยังไม่ได้นำไปใช้ ส่วนแบบการประเมินผลหลักสูตร เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรที่ทดลองใช้แล้วได้แก่ แบบการประเมินผลหลักสูตรของ Stake แบบการประเมินผลหลักสูตรของ Phi Delta Kappa และแบบการประเมินผลหลักสูตรของ Provus สมิตร์ คุณานุกร ไท่กลาวถึงการประเมินผลหลักสูตรไว้ว่า

" . . . การประเมินผลเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้น มีขอบเขตรวมถึง

- (1) การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร (2) การวิเคราะห์ขอบข่ายของการนำหลักสูตรไปใช้
- (3) การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน และ (4) การวิเคราะห์โครงการประเมินผลหลักสูตร"²

แบบตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตร

แบบที่ 1 การประเมินผลหลักสูตรโดยใช้ Checklist

(Curriculum Evaluation Checklist)

แบบตัวอย่างนี้ ทิศนา แชนมณี³ เป็นผู้สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประเมินผลหลักสูตร ได้ประเมินตรงตามหลักเกณฑ์และแนวคิดที่ผู้สร้างหลักสูตรได้สร้างขึ้น แบบตัวอย่างนี้มีลักษณะเป็น Checklist โดยทำเป็นตารางในของหัวข้อที่จะประเมิน

¹ ทิศนา แชนมณี, "การประเมินผลหลักสูตร," หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : สำนวณ, ๒๕๒๐), หน้า 277 - 293.

² สมิตร์ คุณานุกร, "การประเมินผลหลักสูตร," หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า 198.

³ ทิศนา แชนมณี, "การประเมินผลหลักสูตร," หน้า 279.

ผล ผู้ประเมินผลหลักสูตรจะใส่หัวข้อต่าง ๆ ที่ต้องการจะประเมินพร้อมทั้งคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการประเมินนั้นด้วย คุณสมบัติที่ก่อเกิดให้ผู้สร้างหลักสูตรได้ตั้งขึ้นไว้เป็นแนวในการสร้างหลักสูตรนี้เอง ผู้ประเมินผลจะนำเกณฑ์เหล่านั้นมาตรวจสอบกับหลักสูตรที่ใดสร้างเสร็จแล้วว่า หลักสูตรดังกล่าวมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยเขกลงในช่องว่างว่ามีหรือไม่ ถ้ามีก็ให้เชกคอกไปว่าชัดเจนหรือไม่ ชัดเจน ส่วนคำอธิบายใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องใดก็ได้ใส่ไว้ในช่องหมายเหตุ

ตัวอย่างตาราง Checklist

หัวข้อที่จะประเมินผล	มี	ไม่มี	ชัดเจน	ไม่ชัดเจน	หมายเหตุ
ก. การตั้งจุดมุ่งหมาย - มีจุดมุ่งหมายทั่วไป - มีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไป - มีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่เขียนในเชิงพฤติกรรม ฯลฯ					
ข. การจัดกิจกรรมการสอน - - - - ฯลฯ					

แบบตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตร เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรที่ใดทดลองใช้แล้ว

แบบที่ 1 : แบบตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตรของ (Robert E. Stake)

แบบตัวอย่าง การประเมินผลหลักสูตร Robert E. Stake

แบบตัวอย่างนี้คิดขึ้นโดยนายโรเบิร์ต อี สเตก (Robert E. Stake) เขาเสนอให้ตีตารางแบ่งออกเป็น 12 ช่อง โดยแต่ละช่องกรอกข้อมูลเข้าไปได้ ข้อมูลในแต่ละช่องจะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของสิ่งที่ต้องการประเมินและในขณะที่เดียวกันจะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานหลักสูตร ดังนั้น แบบตัวอย่างนี้จึงช่วยประเมินผลในด้านความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของตัวแปรในหลักสูตรได้มากเป็นพิเศษ

เกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร	ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผลหลักสูตร			
	ผลที่คาดหวัง	ผลที่เกิดขึ้น	มาตรฐานที่ใช้	ที่มาของหลักการตัดสินใจ
ก. สิ่งที่มีมาก่อน - บุคลิกและนิสัยของนักเรียน - บุคลิกและนิสัยของครู - เนื้อหาสาระของหลักสูตร - วัสดุอุปกรณ์การสอน - บริเวณโรงเรียน - ระบบการจัดโรงเรียน - ชุมชน				
ข. กระบวนการในการสอน - การสื่อสาร - เวลาที่จัดให้ - ลำดับของเหตุการณ์ - การให้กำลังใจ				

เกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร	ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผลหลักสูตร			
	ผลที่คาดหวัง	ผลที่เกิดขึ้น	มาตรฐานที่ใช้	ที่มาของหลักการตัดสินใจ
ค. ผลที่เกิดขึ้น - สัมฤทธิผลของนักเรียน - ทักษะของนักเรียน - ทักษะต่างๆของนักเรียน - ผลสัมฤทธิ์ - ผลที่สอดคล้องกับ				

จากแบบตัวอย่างของ Stake นี้ จะเห็นว่าขั้นตอนในการประเมินผลหลักสูตร จะเป็นไปดังนี้คือ

1. การตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร

สเตก ได้เสนอหัวข้อของเกณฑ์ที่จะใช้ในการวิเคราะห์หลักสูตรไว้สามหัวข้อคือ เรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่มาก่อนกระบวนการในการสอนและผลที่เกิดขึ้น เกณฑ์ของสเตกนี้มีความแตกต่างกับของผู้อื่นตรงที่ว่า สเตกไม่ได้พิจารณาแค่ผลที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว เขาให้ความเห็นว่า การประเมินผลจากผลที่ได้รับเท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะประเมินว่าหลักสูตรที่จัดนั้นดีหรือไม่เพียงใด เพราะผลที่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอีกหลายอย่าง เป็นอันว่า หากผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ หรือแสดงออกให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ก็มิได้หมายความว่าหลักสูตรนั้นเป็นหลักสูตรที่ไม่ดีที่การที่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามต้องการอาจจะมาจากองค์ประกอบทางด้านเวลา เช่นให้เวลาผู้เรียนน้อยไป เวลาที่จัดให้ไม่เหมาะสม เป็นต้น

ดังนั้น การที่จะดูแค่ผลที่ได้รับและนำมาประเมินค่าหลักสูตรนั้น เป็นการไม่เพียงพอและอาจจะไม่สามารถช่วยชี้ช่องทางของการปรับปรุงหลักสูตรนั้นแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ สเตก จึงได้เสนอว่า

ควรมีการพิจารณาข้อมูลเพื่อประเมินผลหลักสูตรถึง 3 ด้านด้วยกัน คือ

ก. ด้านสิ่งที่มีมาก่อน ด้านนี้หมายถึงสิ่งใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับผลที่ได้รับจากหลักสูตรที่มีอยู่ก่อนแล้วที่จะมีการเรียนการสอนเกิดขึ้น ในขั้นนี้สังเกตได้จากหัวข้อสำคัญ ๆ ออกเป็น 7 หัวข้อ คือ

- ก. 1 บุคลิกและนิสัยของนักเรียน
- ก. 2 บุคลิกและนิสัยของครู
- ก. 3 เนื้อหาในหลักสูตร
- ก. 4 วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
- ก. 5 บริเวณโรงเรียน
- ก. 6 ระบบการจัดโรงเรียน
- ก. 7 ชุมชน

ข. ด้านกระบวนการในการสอน ด้านนี้หมายถึงปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง ฯลฯ ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาตามหลักสูตรนั้น ๆ ในด้านนี้ สังเกตได้จากหัวข้อย่อยออกเป็น 5 หัวข้อ คือ

- ข. 1 การสื่อสาร
- ข. 2 เวลาที่จัดให้
- ข. 3 ลำดับของเหตุการณ์
- ข. 4 การให้กำลังใจ
- ข. 5 บรรยากาศ

ค. ด้านผลที่เกิดขึ้น ด้านนี้หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น เช่น

- ค. 1 สมรรถนะผลของนักเรียน
- ค. 2 ทศนคติของนักเรียน
- ค. 3 ทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน

- ก. 4 ผลที่เกิดขึ้นกับครู
- ก. 5 ผลที่เกิดขึ้นกับสถาบัน

2. การหาข้อมูลมาประกอบ

หลังจากที่ได้ตั้ง เกณฑ์ขึ้นมาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ผู้ประเมินผลหลักสูตรจะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาข้อมูลที่น่ามาพิจารณาตามแบบตัวอย่างของ Stake นี้ มีอยู่ด้วยกัน 4 หมวด คือ

- ก. ผลที่ต้องการหรือผลที่คาดหวังซึ่งได้แก่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ
- ข. ผลที่เกิดขึ้นซึ่งได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากการสังเกตการทดลอง การสัมภาษณ์จากแบบสอบถามจากรายงานและการติดตามผลวิธีต่าง ๆ
- ค. มาตรฐานที่ใช้ซึ่งได้แก่เกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ เช่น ครู นักบริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ฯลฯ เชื่อว่าควรจะใช้
- ง. ที่มาของหลักการตัดสินใจ เช่น คำนิยามต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น

3. วิธีใช้ตารางในการประเมินผลหลักสูตร

เริ่มต้นด้วยการพิจารณาข้อมูลทั้ง 4 หมวด ตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น เช่น จากตารางแบบตัวอย่างของสแตค (Stake) ถ้าจะพิจารณาในแนวนอนจะเริ่มที่ข้อ ก. ด้านสิ่งที่เข้ามา ก่อน ข้อ ก. 1 บุคลิกและนิสัยของนักเรียน เราก็จะพิจารณาว่าผลที่คาดหวังหรือวัตถุประสงค์ ในด้านนี้คืออะไร และนำมาเปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นว่าตรงหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด และผลที่เกิดขึ้นนั้นใช้มาตรฐานอะไรวัด และถืออะไรเป็นหลักในการตัดสินใจ ยกตัวอย่าง เช่น ในเรื่องบุคลิกและนิสัยของนักเรียน

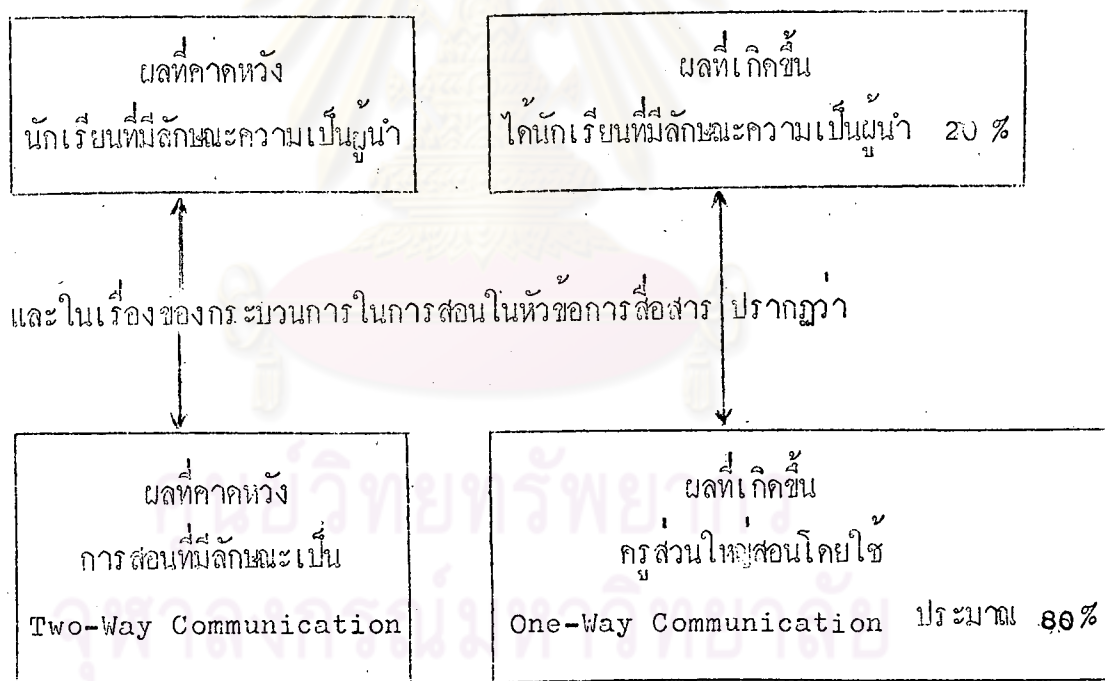
- ผลที่คาดหวัง : ต้องการนักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำกล้าซักถามโต้ตอบ และโต้แย้ง
- ผลที่เกิดขึ้น : ได้นักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำประมาณ 20 % และได้นักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำตามประมาณ 80 %

มาตรฐานที่ใช้ : ครูและนักบริหารการศึกษาเห็นว่านักเรียน 100 % ควรมีทั้ง
ลักษณะความเป็นผู้นำและผู้ตามอยู่ในตัว

ที่มาของหลักการตัดสินใจ : สังคมประชาธิปไตย

จากการเทียบเคียงข้อมูลในหมวดต่าง ๆ ในลักษณะข้างต้น ผู้ประเมินผลจะสามารถเห็น
ได้ว่าหลักสูตรนั้นมีความสอดคล้องกันหรือไม่ในคำทฤษฎีและการปฏิบัติ

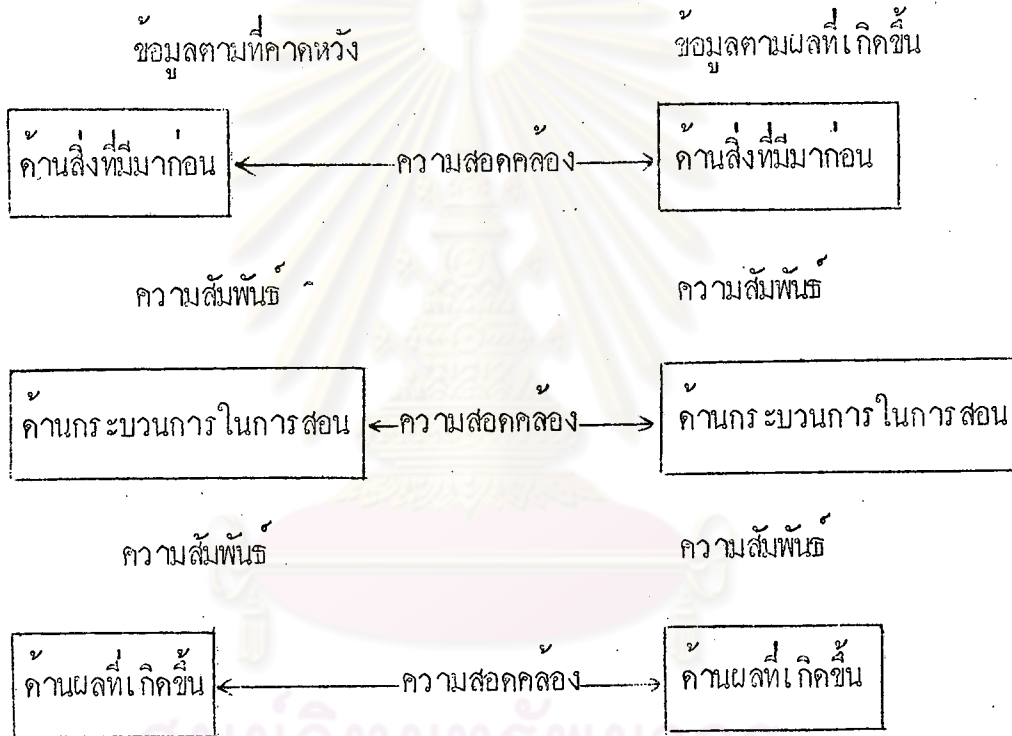
นอกจากนั้น การพิจารณาข้อมูลตามแนวตั้ง ผู้ประเมินผลจะพบว่าหลักสูตรนั้นมีความสัมพันธ์กัน
ในตัวหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ในเรื่องบุคลิกและนิสัยของนักเรียน

ในลักษณะเช่นนี้ การเปรียบเทียบข้อมูลตามแนวตั้งตามหลักสูตร ผู้ประเมินผลหลักสูตรจะสามารถ
ตรวจสอบได้ทันทีว่า การจัดการทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งที่มาก่อน กระบวนการในการสอน
และผลที่เกิดขึ้นนั้น มีความสัมพันธ์กันถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

จากการพิจารณาและเทียบเคียงกับข้อมูลในลักษณะแนวตั้งและแนวนอนนี้ สเติก(Stake) ได้เสนอแนะไว้เพื่อให้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์และความสอดคล้องของหลักสูตร ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของหลักสูตร

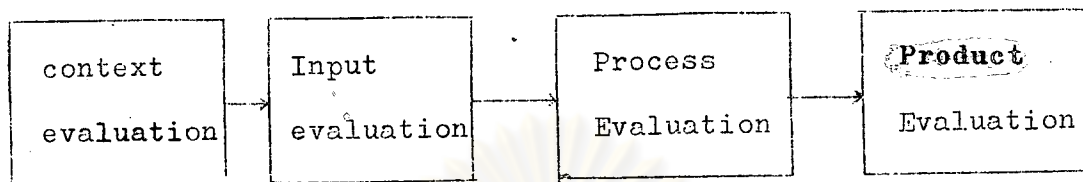

การวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับความสัมพันธ์ของหลักสูตรนี้ จะเป็นแนวทางชี้ให้เห็นถึงขอบปรองต่าง ๆ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงหลักสูตรได้

แบบที่ 3 แบบตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตรของ Phi Delta Kappa (The Phi Delta Kappa Committee Model)

แบบตัวอย่างนี้คล้ายคลึงกับแบบแรกในแง่ที่เน้นเกี่ยวกับการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของสิ่งที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร แต่แบบตัวอย่างแบบที่ 2 นี้ ให้หัวข้อที่ต่างไปจากแบบที่ 1 เล็กน้อย ดังแสดงให้แผนภูมิต่อไปนี้

แบบตัวอย่างประเมินผลหลักสูตรของ Phi Delta Kappa

Context Evaluation ในที่นี้หมายถึงการประเมินวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ที่อยู่ในหลักสูตร

Input Evaluation ในที่นี้หมายถึงการประเมินผลระบบโครงสร้างของหลักสูตรรวมทั้งระบบการจัดการบริหารหลักสูตรต่าง ๆ ด้วย

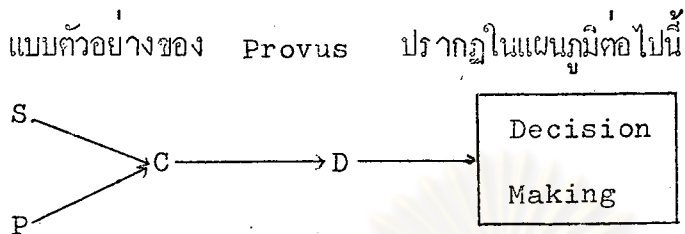
Process Evaluation ในที่นี้หมายถึงการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ

Product Evaluation ในที่นี้หมายถึงการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น

จากแบบตัวอย่างจะเห็นว่า วิธีการประเมินผลหลักสูตร คือการที่ผู้สร้างหรือผู้ประเมินหลักสูตร จะทำการประเมินผลด้านต่าง ๆ ทั้ง ด้านทั้งกลางแลวนำมาเทียบกันดูว่า มีความสอดคล้อง และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ตัวอย่างเช่น ในด้านวัตถุประสงค์ หากต้องการจะสร้างเสริมผู้เรียนให้มีความเป็นนักประชาธิปไตยแล้ว ก็นำมาเทียบดูว่าระบบโครงสร้างและการบริหารหลักสูตร เป็นระบบที่เอื้อต่อการช่วยผู้เรียนเป็นนักประชาธิปไตยหรือไม่ และจะตอบไปว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นไปในวิธีทางที่ช่วยเสริมความเป็นนักประชาธิปไตยเพียงใด และผลที่เกิดขึ้นจริง ๆ สอดคล้องกันอย่างไร จากการเทียบข้อมูลตามหัวข้อดังกล่าว จะสามารถช่วยผู้ประเมินผลหลักสูตรได้เห็นว่า หลักสูตรนั้น ๆ มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันเพียงใด และมีจุดใดที่ควรแก้ไข

แบบที่ 4 แบบตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตรของ Provus

(Provus' Discrepancy Evaluation Model)

S = Standard เป็นขั้นแรกของการดำเนินการประเมินผลหลักสูตร กล่าวคือ ผู้ประเมินผลจะต้องตั้งมาตรฐานของสิ่งที่ต้องการวัดไว้เสียก่อน

P = Performance หลังจากที่โคคำเนินงานขั้นแรกเสร็จลงไปแล้ว ผู้ประเมินผลจะต้องรวบรวมข้อมูลในเรื่องของสิ่งที่ต้องการวัดมาให้เพียงพอ ข้อมูลที่รวบรวมควรเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจน

C = Compare เมื่อตั้งมาตรฐานและรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ก็นำข้อมูลนั้นมาเปรียบเทียบับมาตรฐานที่ตั้งไว้

D = Discrepancy จากการเทียบข้อมูลกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ผู้ประเมินผลจะพบว่า มีช่องว่างอะไรระหว่างที่ผลเกิดขึ้นกับผลที่คาดหวัง

Decision-Making ผู้ประเมินผลจะส่งผลการประเมินไปใหม่ที่จะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อทำการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จะหยุดใช้หลักสูตรนั้นหรือไม่ หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไร

แบบตัวอย่างประเมินผลของ Provus นี้ นับว่าให้ความสะดวกแก่ผู้ประเมินผลหลายประการ ผู้ประเมินผลสามารถที่จะหยิบยกข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งมาพิจารณาอย่างเฉพาะเจาะจง โดยดำเนินการตามกระบวนการข้างตน

แบบตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตรทั้ง 3 แบบ ดังได้เสนอมานี้ สามารถช่วยผู้ประเมินผลหลักสูตรได้ในลักษณะต่าง ๆ กัน การที่ผู้ประเมินผลจะเลือกใช้แบบไหนก็ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย ความสะดวก ตลอดจนข้อมูลที่มีผู้ประเมินผลจะหาได้ อย่างไรก็ตาม การประเมินผลหลักสูตรทั้ง ๓ แบบหลังนี้ ความจริงแล้วก็เป็นเรื่องเดียวกัน และมีส่วนคล้ายคลึงกันมาก โดยเฉพาะใน

ปยุแซนส์ เทคนิค เป็นวิธีการประเมินผลหลักสูตรแบบหนึ่งซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปยุแซนส์ (The Puissance Analysis Matrix) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และคิดคำนวณผลออกมาได้โดยใช้สูตรปยุแซนส์ ผลที่ได้จะเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพหลักสูตรนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับใด

ขั้นตอนในการใช้ปยุแซนส์ เทคนิค มีอยู่ 4 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเขียนหรือรวบรวมองค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร ปกติเมื่อมีการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรใด ๆ ผู้สร้างหลักสูตรจะเริ่มโดยการตั้งจุดมุ่งหมาย ศึกษากิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนการสอนนั้น กระบวนการ 3 ขั้นตอนนี้ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างหลักสูตร และมักจะมีผู้เรียกกันว่า ไทเลอร์ลูป (Tyler loop) หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งย่อมประกอบไปด้วยเรื่องย่อย ๆ หลาย ๆ เรื่อง เรื่องย่อยแต่ละเรื่องก็จะมีองค์ประกอบ 3 ส่วน หรือไทเลอร์ลูปย่อย ๆ ทั้งหมดของตน ดังนั้นในการประเมินผลหลักสูตรใดก็ตามถ้าจะใช้ปยุแซนส์ เทคนิค แล้ว งานชิ้นแรกก็คือการรวบรวมไทเลอร์ลูปย่อย ๆ ทั้งหมดที่ประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร ซึ่งก็หมายความว่า ผู้ประเมินผลจะต้องรวบรวมจุดมุ่งหมาย (เชิงพฤกษกรรม) กิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคการวัดผลต่าง ๆ ของหน่วยย่อย ๆ ทั้งหมดในหลักสูตร

ขั้นที่ 2 ขั้นใช้ตารางวิเคราะห์ปยุแซนส์ (The Puissance Analysis Matrix) ตารางวิเคราะห์นี้สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเรียนรู้ของกานเย กานเยจำแนกความรู้ที่ครูให้แก่ผู้เรียนออกเป็น 6 แบบ ดังนี้

1. ความรู้แบบลูกโซ่ ครูที่มุ่งสอนใหม่ เรียนได้มีความรู้แบบนี้จะมุ่งสอนใหม่ เรียนรู้สามารถทำอะไรเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องไปได้
2. ความรู้แบบเชื่อมโยงโดยใช้คำพูด ครูที่มุ่งสอนใหม่ เรียนได้มีความรู้แบบนี้ จะมุ่งสอนใหม่ เรียนรู้ลำดับขั้นตอนและอธิบายเชื่อมโยงโดยควยคำพูดได้
3. ความรู้แบบผสมผสาน ครูจะมุ่งสอนใหม่ เรียนสามารถผสมผสานสิ่งที่เคยเรียนมาได้
4. ความรู้แบบแนวคิด ผู้เรียนที่ใดมีความรู้แบบนี้ จะเข้าใจในสิ่งที่เรียนคือพอที่จะเป็นและสามารถชี้หัวใจสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง

5. ความรู้แบบหลักการ ผู้เรียนที่ใดความรู้ชั้นนี้จะสามารถผสมผสานแนวคิดหลาย ๆ แนว
เขาคายกัน ทำให้เกิดเป็นหลักการใหม่ ๆ ได้
6. ความรู้แบบแก้ปัญหา ผู้เรียนที่ใดความรู้แบบนี้จะสามารถใช้ความรู้ที่ใดมาใช้แก้ปัญหา
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ กานเย ยังได้อธิบายต่อไปว่า ความรู้ในแต่ละแบบที่กล่าวมานั้น จะแสดงออกใน
รูปของพฤติกรรม การเรียนรู้ที่ต่างกันจากง่ายที่สุดไปถึงยากที่สุด กานเยได้อธิบายถึงระดับหรือ
ขั้นของพฤติกรรมไว้ 9 ขั้นด้วยกัน คือ

1. การบอกหรือชี้เพื่อแสดงถึงการที่สามารถจำสิ่งที่ใดเรียน
2. การเลือก
3. การบอกกฎเกณฑ์
4. การลำดับ
5. การสาธิต
6. การสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา
7. การอธิบายด้วยคำพูดของตัวเองอย่างเข้าใจ และสามารถตอบคำถามต่าง ๆ ได้
8. การแยกแยะสิ่งที่เหมือนกันและไม่เหมือนกัน
9. การใช้กฎเกณฑ์ที่ใดเรียนมาในสถานการณ์ต่าง ๆ

จากแบบการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ของกานเย ดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาเป็นหลัก
ในการสร้างตารางวิเคราะห์หยาบขั้นตอนนี้

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์จุดแข็ง

แบบของ ความ พฤติกรรม กรรม การเรียนรู้	แบบลูกโซ่	แบบเชื่อมโยง โดยโซ่คำพูด (2)	แบบผสม ผสาน (3)	แบบแนวคิด (4)	แบบหลักการ (5)	แบบแก้ปัญหา (6)
1. บอกชี้ (1)	ก.5 = 1	ก.4 = 2				
2. เลือก (1)	จ.3 = 1	=		ก.2 = 4		
3. บอกกฎเกณฑ์ (1)	จ.1,2,8 ก.1,3,7 จ. = 16					จ.9 = 6
4. ลำดับ (2)			จ.3 = 16	จ.4 จ.4 = 16		
5. สำนึก (2)	ก.6 = 2					จ.10 จ.10 = 24
6. สร่าง (3)		ก.8 จ.5 = 12			จ.5 = 15	
7. อธิบาย (3)			ก.9 จ.6 = 13		จ.6 = 15	
8. แยกแยะ (3)				ก.10 จ.9 = 24	จ.7 จ.7 = 30	
9. ไขกฎเกณฑ์ (3)					จ.3 จ.8 = 30	

ตามหลักการเรียนรู้ของกานเย ความรู้หรือพฤติกรรมที่อยู่ในอันดับสูง ๆ เป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง มีเนื้อหามากกว่าความรู้หรือพฤติกรรมในอันดับต้น ๆ หากครูสามารถสอนให้เรียนรู้ได้ความรู้และแสดง พฤติกรรมในอันดับสูง ๆ ได้มากเท่าไร ย่อมหมายความว่าผู้เรียนจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสามารถใช้สิ่งที่เรียนได้เป็นประโยชน์ได้มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น หลักสูตรใดที่มุ่งสอนผู้เรียน ให้ได้ความรู้และแสดงพฤติกรรมขั้นสูง ๆ ได้ หลักสูตรนั้นนับได้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพดี การใช้ตารางวิเคราะห์หุ้ยแซน เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของหลักสูตร จะทำได้ดังนี้

- นำจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการสอนและการวัดผลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดจากหลักสูตรมา วิเคราะห์หาว่าแต่ละหัวข้อ เป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะหรือแบบใด และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่อยู่ใน ลำดับหรือขั้นไหน ตัวอย่างเช่น สมมติว่าหลักสูตร ก. มีจุดมุ่งหมายอยู่ 10 ข้อ กิจกรรมการเรียนการสอน 10 ข้อ และข้อสอบวัดผล 10 ข้อ เราจะต้องนำข้อต่าง ๆ ทั้ง 30 ข้อ มาเช็คลงในช่องตารางวิเคราะห์หุ้ยแซนสี่เหลี่ยมทุกข้อ เช่น จุดมุ่งหมายข้อ ๑ ถ้าจัดว่าเป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะแบบที่ 2 และให้เขียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ในขั้น ที่ 3 เราก็จะใส่ จ. 1 ลงในช่องที่ตารางนำมาพบกันและทำอย่างนี้เรื่อยไปจนกระทั่ง พบหัวข้อที่จะเช็ค (ดูตัวอย่างจากตารางวิเคราะห์ จ. 1 หมายถึงจุดมุ่งหมาย ข้อ ๑ ก. หมายถึงกิจกรรม ข้อที่ 1 และ ว. 1 หมายถึงวัดผลข้อที่ 1) ข้อมูลที่ใส่เช็คลงใน ตารางวิเคราะห์หัวข้ออย่างนี้ให้มานั้น สมมติว่าเป็นข้อมูลที่ได้มาจากหลักสูตร ก.
- หลังจากเช็คเรียบร้อยแล้ว ก็จะต้องคิดคำนวณน้ำหนักในแต่ละช่องจากตัวอย่างตาราง วิเคราะห์ ใช้สูตรง่าย ๆ คือ

$$\text{น้ำหนักของแต่ละช่อง} = \frac{\text{น้ำหนักของแผนการเรียนรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรม}}{\text{การเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่องนั้น}}$$

ตัวอย่างเช่น ในช่องที่ตรงกับแบบการเรียนรู้แบบที่ 2 และพฤติกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 3 มีหัวข้อที่เช็คแล้วจัดอยู่ในช่องนี้คือ หัวข้อ จ. 1, จ. 2, จ. 8, ก. 1, ก. 3, ก. 7, ว. 1 และ ว. 2 ซึ่งนับรวมได้ 8 ข้อด้วยกัน

$$\begin{aligned} \text{คั้งนั้นน้ำหนักของของนี้} &= \frac{\text{น้ำหนักของแบบการเรียนรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรม}}{\text{การเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในของนี้}} \\ &= 2 \times 1 \times 8 \\ &= 16 \end{aligned}$$

ขั้นที่ 3 ขั้นวิธีสรุปรูปแบบสัหาคณภาพหลักสูตร (The Puissance Measure ใช้ตัวย่อ P.M.)

หลังจากคิคน้ำหนักของแต่ละของเสร็จแล้ว ก็นำมาเข้าสูตรคั้งนี้

$$P.M. = \frac{\text{น้ำหนักของทุกของในตารางวิเคราะห์สรุปรวมกัน}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

จากตัวอย่างหลักสูตร ก. ในตารางวิเคราะห์สรุปรูปแบบที่ใหม่ จะคิคคำนวณออกมาได้คั้งนี้

$$\begin{aligned} P.M. &= \frac{1+2+4+16+6+6+16+2+24+12+15+24+30+30}{30} \\ &= \frac{222}{30} \\ &= 7.4 \end{aligned}$$

ขั้นที่ 4 ขั้นแปลผล

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลที่คำนวณได้คั้งนี้

ค่า P.M.	คั้งแต่ 1-4	แสดงถึงคุณภาพต่ำ
ค่า P.M.	คั้งแต่ 4-10	แสดงถึงคุณภาพปานกลาง
ค่า P.M.	คั้งแต่ 10-18	แสดงถึงคุณภาพสูง

จากตัวอย่างที่ยกมาคั้งแต่ต้น หลักสูตร ก. มีค่า P.M. = 7.4 แสดงว่าหลักสูตรนี้มีคุณภาพในระดับปานกลาง คอนไม่ในทางสูงเล็กน้อย

การประเมินผลหลักสูตรด้วยแบบแผนสี่เทคนิค เหล่านี้ ที่ได้เสนอมานี้เป็นวิธีการที่ใช้ประเมินผลหลักสูตรวิไลยวราห์ ด้วยวิธีเดียวกันนี้ ผู้ประเมินอาจแยกประเมินองค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตรที่ละเอียด่างหากออกไป และสามารถคำนวณหาค่า P.M. ของแต่ละองค์ประกอบได้ด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

เนื่องจากหลักการ โครงสร้างของหลักสูตรภาษาไทย ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนภาษาไทยโดยตรง และรับเอาความรู้ เจตนคติและประสบการณ์จากจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระจากกลุ่มประสบการณ์ก่อนอื่น ได้แก่ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้การวิเคราะห์มีผลสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้วิจัยจึงศึกษาหลักการและผลการวิเคราะห์ วิจัย ซึ่งมีผู้วิจัยหลักสูตรเกี่ยวกับกลุ่มประสบการณ์อื่นนอกเหนือจากกลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) มาประกอบการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

เสถียร สมิตถภาพงศ์² ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หมวดวิชาพลานามัย โดยมีวัตถุประสงค์ ในการประเมิน 4 ด้าน คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการวัดผลหลักสูตร โดยใช้วิธีประเมินจากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการพัฒนาหลักสูตรตลอดจนการใช้แบบสอบถามจากประชากร 3 กลุ่มคือ ครู ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ในท้องที่เขตการศึกษา 11 จำนวน

259 คน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านความมุ่งหมายมีบางข้อคุณครูได้สมควรได้รับการปรับปรุง สำหรับในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และในด้านการวัดผลนั้นมีความเหมาะสมแล้วแต่ในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องครูผู้สอนซึ่งส่วนมากยังยึดแบบเรียนเป็นหลักมากกว่าหลักสูตร

¹ หิตยา แชนมณี, "การประเมินผลหลักสูตร," หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ . (กรุงเทพมหานคร : สยามวาทชน , 2520) , หน้า 285 .

² เสถียร สมิตถภาพงศ์ , " การประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หมวดวิชาพลานามัย ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2519) .

หนังสืออ่านประกอบไม่มีเพียงพอ ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรวิชาพลานามัยน้อย ยังต้องการคำแนะนำและความช่วยเหลือทางวิชาการอย่างมาก

เพ็ญสุข หวังแก้ว¹ ได้สำรวจความเห็นของครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาคการศึกษา 1 เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาปีที่ 4 พ.ศ. 2503 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนต่าง ๆ ของภาคการศึกษา 1 จำนวน 69 คน ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนมากเห็นด้วยในเนื้อหาแต่ละวิชาของหลักสูตรว่ามีความยากง่าย ความเหมาะสมเหมาะสมดี เป็นพื้นฐานสำหรับเรียนในชั้นต่อไปได้ แต่ครูส่วนมากเห็นว่าความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร ยังไม่ชัดเจนไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น ครูส่วนมากไม่สามารถสอนได้ครบตามหลักสูตร ครูใช้ประมวลการสอนแทนหลักสูตรโดยไม่ท่องคู่มือหลักสูตร

ประภิก รัตนสุวรรณ² ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับภาคการศึกษาที่ 1 เกี่ยวกับหลักสูตรทั่วไปชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พุทธศักราช 2503 พบว่า ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เนื้อหาของวิชาภาษาไทยที่หลักสูตรกำหนดไว้ มีความเหมาะสมกับความสามารถของเด็กทั้งในด้านความยากง่าย ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา และความเหมาะสมที่จะเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครูใหญ่ส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า วิชาศิลปะศึกษาคควรยกเลิก เพราะมีเนื้อหาไม่เหมาะสม ยากและมากเกินไป และต้องการเพิ่มเวลาเรียนวิชาเลขคณิตและภาษาไทยให้มากขึ้น และครูส่วนใหญ่สอนได้ไม่ครบตามหลักสูตร การอบรมและการช่วยเหลือครูยังมีน้อย

รายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาในประเทศภาคพื้นเอเชีย³ ได้สรุประเบียบวิธีการประเมินผลหลักสูตรไว้เป็น 3 วิธี ดังนี้

¹ เพ็ญสุข หวังแก้ว, "ความเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาคการศึกษา 1 เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาปีที่ 4 พุทธศักราช 2503;" (ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2507), หน้า 79 - 81.

² ประภิก รัตนสุวรรณ, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับภาคการศึกษา 1 เกี่ยวกับหลักสูตรทั่วไปชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พุทธศักราช 2503," (ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2507), หน้า 133 - 145.

คือ 1

1. พิจารณาโครงสร้างของหลักสูตรและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นโครงสร้างนั้น (หน้า ๑๑๘.)
2. ศึกษาประสิทธิภาพของกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เช่น วิธีสอน อุปกรณ์การสอน และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน (๗ - ๘.)
3. ศึกษาผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตร หมายถึงการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน (ดูสังเขปที่หน้า ๑๑๘. และใช้ตามวิธีสอนที่กล่าว)

สุพจน์ พงษ์พานิช² ได้ทำการวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตรภาษาไทยระดับ ป.๑๓. พุทธศักราช 2508 โดยใช้วิธีการข้อแรกคือ พิจารณาโครงสร้างของหลักสูตรและคุณสมบัติของส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างนั้น อันได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การเตรียมการสอนของครู วิธีสอน อุปกรณ์การสอนและการประเมินผลของครู ซึ่งโดยทฤษฎีแล้วการประเมินผลหลักสูตรควรใช้ทั้ง 3 วิธี ควบคู่กันไป

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ ได้แนะแนวทางการประเมินค่าของหลักสูตรโดยกล่าวว่า ". . . การที่จะกล่าวว่หลักสูตรใดดีหรือไม่เพียงใด จะต้องดูผลของการใช้หลักสูตรว่าเกิดขึ้นกับเด็กผู้เรียนเป็นจำนวนเท่าใด"³ และการที่จะดูผลของการใช้หลักสูตรนั้น สถาบันระหว่างชาติสำหรับ

¹ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, รายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาในประเทศไทยภาคพื้นเอเชีย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2512), หน้า 11.

² สุพจน์ พงษ์พานิช, "การวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตรภาษาไทยระดับ ป.๑๓. พุทธศักราช 2508," (ปริทัศน์นิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2506)

³ กองการวิจัยทางการศึกษา, กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการไปร่วมประชุม ณ ต่างประเทศ เรื่องการประชุมปฏิบัติงานการวิจัยทางการศึกษาในปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนในทวีปเอเชีย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, 2511.), หน้า 11.

การค้นคว้าเรื่องเด็กโตให้ข้อเสนอแนะว่า " . . . การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็เป็นวิธีอย่างหนึ่งที่ควรทำไ้ถึงคุณค่าของหลักสูตร¹ สุมิตร คุณานุกร² มีความเห็นสอดคล้องกับสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กในการประเมินผลหลักสูตร โดยกล่าวพอสรุปได้ว่า ในการประเมินผลหลักสูตรส่วนมากใช้วิธีวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (*สอนเรียน*)

นางลักษณ์ สิ้นสืบผล³ ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินผลแบบเรียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวเขา เล่ม 1 - 3 ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านเนื้อหา แนวคิด และคุณลักษณะของแบบเรียน โดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียน และตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียน โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นตารางคะแนน แสดงหัวข้อรายละเอียดของแบบเรียน แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ มีเกณฑ์การแบ่งและพิจารณาคะแนนจากคะแนนเต็ม 1000 คะแนน คือ เนื้อหาวิชา 450 คะแนน วิธีการเขียน 300 คะแนน และการจัดทำรูปเล่ม 250 คะแนน

สรุปผลการวิจัยได้ว่า แบบเรียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวเขา เล่ม 1 - 3 มีเนื้อหาและแนวคิดครอบคลุมหลักสูตรทั้งหมด จุดเด่นของแบบเรียนชุดนี้ คือการสอนอ่าน - เขียน ที่สามารถแทรกค่านิยมทางสังคมเข้าไปในบทเรียนได้อย่างเหมาะสม ส่วนคุณลักษณะของแบบเรียนคะแนนเฉลี่ยของแบบเรียนแต่ละเล่มอยู่ในเกณฑ์ดี ด้านเนื้อหาและการจัดทำรูปเล่มดีมาก ด้านวิธีการเรียน เหมาะสม ภาพประกอบชัดเจนตรงตามเนื้อเรื่องและสภาพการที่เป็นจริง ขนาดของตัวหนังสือ เหมาะสมกับสายตาของเด็กแต่ละระดับ ลักษณะของตัวหนังสือสัมพันธ์กับแบบคัดลายมือของแผนกวิชาประถมศึกษา

¹ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, รายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาในประเทศไทยภาคพื้นเอเชีย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2512), หน้า 11.

² สุมิตร คุณานุกร, "การประเมินผลหลักสูตร," หลักสูตรและการสอน. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2520), หน้า 198 - 199.

³ นางลักษณ์ สิ้นสืบผล, "การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินแบบเรียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวเขา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า

คุณธี ยันต์เจริญ¹ ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาลักษณะคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนในด้านเนื้อหา การจัดรูปเล่ม และความนิยมของผู้ใช้แบบเรียน โดยการส่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปยังกลุ่มตัวอย่างครูจำนวน 50 คน นักเรียน 450 คน จากโรงเรียนมัธยมทั้งของรัฐและเอกชนอย่างละ 10 โรงเรียน โดยวิธีสุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองที่นิยมกันมากคือ มีภาพประกอบ การเรียน เนื้อหาอธิบายได้ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน มีกิจกรรมเสนอแนะ ท้ายบท และมีบรรณานุกรมเพื่อคนควา รวมทั้งต้องใช้กระดาษที่มีคุณภาพดี ส่วนคุณภาพของแบบเรียนปัจจุบันโดยทั่วไปดี ในด้านรูปเล่ม เนื้อหา การเรียงลำดับเรื่อง ควรปรับปรุงในเรื่องคุณภาพของกระดาษ เพิ่มภาพประกอบ แกะไขคำผิด และเย็บเล่มให้รัดกุม

สัจญญา โชติกพลิช² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์แบบเรียนนิชาวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนวรรณคดีไทยเล่ม 3 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หนังสือแบบเรียนวรรณคดีไทยเล่ม 3 มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือ คุณภาพในการจัดทำแบบเรียน ด้านการพิมพ์ การจัดทำรูปเล่ม ภาพประกอบ และควรเพิ่มเติมเนื้อหาแบบเรียนให้มากขึ้น เรื่องที่ไม่น่าสนใจควรตัดออก เรื่องที่มีความเหมาะสมกับความสนใจ และความต้องการของนักเรียนให้คงไว้ คำอธิบายศัพท์ควรเพิ่มเติม ส่วนกิจกรรมในแต่ละบทควรจัดให้มากขึ้นและจัดหลาย ๆ ประเภท เพื่อให้นักเรียนได้นำกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

¹คุณธี ยันต์เจริญ, "การศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 74.

²สัจญญา โชติกพลิช, "การวิเคราะห์แบบเรียนวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 122.

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่าผู้วิจัยเน้นที่วิธีการประเมินผลหลักสูตร ฉะนั้นงานวิจัยที่น่าเสนอต่อไปนี้ จึงเป็นการประเมินผลหลักสูตรในระดับชั้นต่างๆและวิชาอื่นๆที่ไม่เฉพาะด้านภาษาเท่านั้น เพื่อให้การวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และครอบคลุมหลักการและโครงสร้างของหลักสูตรภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 จึงได้นำเสนอสาระของงานวิจัยที่อ้างถึงดังต่อไปนี้

อีเดนบอโร (Edenborough) ได้วิเคราะห์หลักสูตรโดยให้นักศึกษาที่เรียนจบ หลักสูตรวิชาธุรกิจของมหาวิทยาลัยโอคโฮมา แพนแฮนเคิล แสดงความคิดเห็นและรวบรวม ข้อมูลจากผู้จบการศึกษาภาคธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อนำไปวางโครงการแก้ไขหลักสูตร วิธีการนี้เป็นวิธีการ ของเดลฟี (Delphi) โดยสอบถามความคิดเห็น 3 ประการคือ ประการแรก เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา อะไรบ้างที่ผู้ศึกษาคิดว่ามีความสำคัญ และควรที่จะได้เรียนรู้ ประการที่สอง เนื้อหาวิชาเอกเหนือจากวิชา เอกที่ผู้ศึกษาได้ประสบการณ์เพิ่มเติม ประการที่สาม ให้บอกจุดบกพร่องของหลักสูตรภาควิชาธุรกิจ ว่ามีอะไรบ้าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. วิชาสามัญต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดให้ และมีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพของผู้จบการศึกษา นั้น ได้แก่ วิชาบัญชี กฎหมายสำหรับธุรกิจ และวิชาการโต้ตอบทางธุรกิจ ได้รับการพิจารณาว่าสำคัญมาก
2. วิชาที่ช่วยเสริมประสบการณ์เพิ่มเติม และมีความสำคัญมากได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ จิตวิทยา ชุมชนชาติวิทยา ปรัชญาและวาทกรรม ซึ่งวิชาเหล่านี้เป็นวิชาบังคับทั่วไปของ มหาวิทยาลัยแพนแฮนเคิล สเตท

¹Edenborough, Russell Spence, Ed.P. " An analysis of the curriculum by the graduates of the Division of Business of Oklahoma Panhandle state university, " Dissertation Abstracts International. (1975), P.P. 6441-A.

3. จุดบกพร่องที่เด่นชัดที่สุดในการเรียนธุรกิจของมหาวิทยาลัยแพนแฮนเดิล เดคต ในความคิดเห็นของผจบการศึกษาวิชานี้ไป คือการไม่มีโอกาสที่จะได้ฝึกหัดเพื่อให้ได้ประสบการณ์ และจุดบกพร่องอันใดแก่การขาดบุคลากรและงบประมาณเพื่อจัดหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาสอน และการขาดแคลนครูอาจารย์มาสอน

คอมบส์ บาร์บารา ยีน¹ (Combs, Barbara Jean) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ระบบที่ต้องการเพื่อนำไปพัฒนาโปรแกรมการสอนสุขศึกษา ในวิทยาลัย ในปี ค.ศ. 1974 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาและแก้แปลงระบบที่เหมาะสมเพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตร เกี่ยวกับสุขอนามัย (Health) ในระดับวิทยาลัย

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการประเมินโดยนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การวิจารณ์ รวมทั้งการพิจารณาผลการสอน การสังเกต และการสัมภาษณ์พิจารณาเป็นพื้นฐานในการจัดกระบวนการสอนและพัฒนาต่อไป

จุดที่ประเมินนั้นจะเน้นเกี่ยวกับค่านคุณประโยชน์และประสิทธิผลที่ได้ การพิจารณาค่านประสิทธิผลของการสอนนั้น ให้แสดงความคิดเห็นที่เปรียบเทียบระหว่างคุณภาพการสอนของครูและผลที่ผู้ศึกษาได้ในแต่ละภาคเรียน นอกจากนี้ก็เน้นหาจุดบกพร่องและผลที่จะได้จากจุดบกพร่องของโปรแกรมการสอนนั้น ๆ ข้อมูลที่ได้นั้น ประเมินจากครู นักเรียน และโรงเรียน โดยใช้วิธีดังกล่าวคือ การให้แสดงความคิดเห็น คุณพฤติกรรมของนักเรียน และผลการทดสอบต่าง ๆ

เอกสารแสดงให้เห็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนสมมติฐานว่า

1. หลักการนั้น สามารถใช้ได้ โดยใช้สื่อการสอนประกอบ ซึ่งจะใช้สื่อชนิดใดพิจารณาวัตถุประสงค์ของการสอน
2. ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเลือกสื่อการสอนนี้ ต้องมีเกณฑ์เชื่อถือได้

¹Combs, Barbara Jean. D.Ed., "A Study of a systems Analysis Approach to the Development of college Health Instructional Programs," Dissertation Abstracts International. (1974) p.4975-A - 4976-A.

3. จากการวิเคราะห์ระบบแต่ละองค์ประกอบ และจากวัตถุประสงค์ของการสอน แสดงให้เห็นว่า การพิจารณาที่ใช้ในการจัดโครงการสอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเรียน และการเลือกตลอดกระทั่ง การโต้ตอบ นั้นอยู่กับผลการวิเคราะห์ของผู้เรียนและครู และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ในปี ค.ศ. 1958 ลิลเลียน เอม เดมิโทรฟ (Lilian M. Demitroff) ได้วิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ปริมาณและคุณภาพของแบบเรียนวิชามนุษยสัมพันธ์ในหมวดสังคมศึกษา ประถมศึกษาตอนปลาย" เพื่อรับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต ณ มหาวิทยาลัยนอร์ธ เวสเทิร์น สหรัฐอเมริกา โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินคุณภาพรวมทั้งปริมาณของแบบเรียนสังคมศึกษา ซึ่งนิยมใช้กันมากในโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมา 10 แห่งโดยใช้แบบเรียนของโรงเรียนนั้นมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. มนุษย์ได้นำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยอาศัยขบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2. ธรรมชาติและวัฒนธรรมต่าง ๆ มีส่วนสำคัญทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในโลกปัจจุบัน

3. ปริมาณและคุณภาพของแบบเรียนสังคมศึกษา มีแนวโน้มไปในทางที่มาก และค่อนข้างดีมาก ส่วนที่คุณภาพไม่คอยดีนั้นมีจำนวนน้อย

กรีน เพตตี (Greene Petty) ได้เสนอตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียนเพื่อสรุปไว้ว่า ในการสร้างตารางวิเคราะห์แบบเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นเครื่องมือ หรือเกณฑ์ในการพิจารณา และประเมินค่าคุณลักษณะของแบบเรียน ซึ่งใช้เวลาสั้นกว่าจัดทำหลายปี เกณฑ์ที่สร้าง

¹Lilian M. Demitroff , " Quantitative - Qualitative Analysis of Selected Social Science Generalizations in Social Studies Text books in Intermediate Grades, " Dissertation Abstracts International, (December 1958), p.2518.

²Greene Petty, Developing Language Skill in the Elementary School 3d ed. (Boston : Allyn and Bacon, 1969), p.445 - 455.

ชั้นนี้ ครูและนิสิตปริญญาโทจำนวนหลายร้อยคน ขอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการพิจารณาและประเมินค่าคุณลักษณะของแบบเรียน

เกณฑ์ดังกล่าวประกอบด้วยหัวข้อเรื่องใหญ่ ๆ 3 ตอน คือ เนื้อหาวิชา วิธีการเขียน และการจัดทำรูปเล่ม และมีหัวข้อย่อยแสดงรายละเอียดลักษณะเฉพาะของแต่ละตอนไว้อย่างชัดเจน โดยมีข้อกำหนดคะแนนเต็มไว้ 1,000 คะแนน ให้น้ำหนักเนื้อหาวิชา 45% วิธีการเขียน 30% และการจัดทำรูปเล่ม 25% นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญอีก 2 ส่วน คือ ส่วนแนะนำหนังสือ ประกอบด้วยหนังสือ แนะนำ และการพิมพ์ และส่วนสรุปท้ายสุดเป็นการประเมินแบบเรียนจากการพิจารณาและจากคะแนนที่ได้

จากประสบการณ์ในการนำตารางดังกล่าว ไปใช้พิจารณาและประเมินค่าแบบเรียนปรากฏว่า แบบเรียนทางภาษา ไทยคะแนนสูงสุดคือ 860 คะแนน

โจฮันเซน¹ (Johansen) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของการรับรู้ของครูกับการตัดสินใจและส่งเสริมหลักสูตรในห้องเรียน โดยให้ครู 195 คน ที่สมัครมาตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร เป็นผู้ส่งเสริมและนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้ดีกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม และโจฮันเซน ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของครูว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

¹John H. Johansen, "The Relationship Between Teachers' perceptions of Influence in Local Curriculum-Making and Curriculum Implementation," Educational Research (1967). p.82. อ้างจาก สมพงษ์ จิตระชัย . "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 2521 . " วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 2521 . "

ชิม (Shim) ได้ศึกษาลักษณะ 4 อย่างของครู คือ เกรดเฉลี่ย ผลการเรียน (College Grade Point Average) ปริญาบัตร วุฒิ และประสบการณ์การสอนของครูว่าจะส่งผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภายใน 5 ปี หรือไม่ โดยศึกษาจากระเบียบสะสมของนักเรียนชั้น (Grade) ที่ 6 จำนวน 124 คน และศึกษาประวัติของครูที่เคยสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 - 5 แล้วทดสอบหาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาเลขคณิต ภาษา และการอ่านของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนกับครูที่ได้เกรดเฉลี่ยสูงกว่า 2.50 จะมีผลสัมฤทธิ์ด้านภาษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่ได้เกรดต่ำกว่า 2.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนที่เรียนกับครูที่ไม่มีปริญญาจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูมีปริญญา
3. นักเรียนที่เรียนกับครูมีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูมีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี

จากการศึกษาของชิม พบว่าระดับการศึกษาและประสบการณ์การสอนของครู เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกัน เมื่อครูนำหลักสูตรไปใช้จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันด้วย

¹Phing Chung Shim, "A Study of the Curriculum Effect of Four Teacher Characteristics on the Achievement of Elementary School Pupils," Dissertation Abstracts. (1964), p.5225-5226. อ้างจากสมพงษ์ จิตระดับ.

"ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

การประเมินแผนการสอนเพื่อหาคุณภาพและขอบบพร่อง เป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงแผนการสอนเพื่อให้เป็นแผนที่ปฏิบัติได้จริงแก่ครูผู้สอนและผู้เรียน และเป็นการประเมินผลหลักสูตรแบบพหุเป็น เชื่อมทิศทางการศึกษาของชาติ กรมวิชาการได้จัดทำแผนการสอนขึ้นเพื่อเป็นส่วนขยายหลักสูตร และเป็นเครื่องมือที่ครูจะนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้จริง แผนการสอนเป็นเพียงเครื่องมือชี้แนะแนวทางในการจัดสภาพการเรียนการสอน การวางจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม หรือประสบการณ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน การใช้สื่อการสอนและการวัดผล และการประเมินผลให้แก่ครูเท่านั้น ถ้าโรงเรียนใด หรือท้องถิ่นใด มีสภาพที่ไม่สามารถจะปฏิบัติตามค่า สอนแนะในแผนการสอนได้ ก็ให้ปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเอง การที่จะปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เราจำเป็นต้องวิเคราะห์ประเมินผลเพื่อหาคุณภาพของแผนการสอน และจุดบกพร่องของการสอนเสียก่อน

ปยุตต์ เทคนิค นับเป็นวิทยาการใหม่ที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินหลักสูตร หรือโปรแกรมการสอนได้ การวิจัยโดยใช้เทคนิคนี้ จะให้ข้อเสนอต่อการจัดทำแผนการสอนกลุ่มทักษะ ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ของชาติโดยตรง และจะเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะใช้ ปยุตต์ เทคนิค ในการประเมินหลักสูตร หรือโปรแกรมการศึกษาอื่น ๆ อีกต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย